

AH.Su.10 – Rasabhedhiya Adhyaya

Sr. No.	Rasa	Pancha bhautikatva	Lakshana	Guna	Karma	Atiyoga	Skandha/ Gana	Exception
1	Madhura Rasa	क्ष्मा + अम्भ Pruthvi + Jala	यो वक्त्रमनुलिम्पति आस्वाद्यमानो देहस्य ह्लादनोऽक्षप्रसादनः॥२॥ प्रियः पिपीलिकादीनाम्...॥ 1. It sticks to oral cavity 2. Provide feeling of contentment to body 3. Gives comfort & Vaimalya to sense organs 4. It is even liked by ants	तित्तः कषायो मधुरस्तद्वदेव च शीतलाः पट्वम्ल मधुराः स्निग्धाः सृष्टविण्मूत्रमारुताः पटोः कषायस्तस्माच्च मधुरः परमं गुरुः॥३८॥ 1. Shita 2. Guru 3. Snigdha 4. Srushta Vinmūtra maruta	आजन्मसात्म्यात्कुरुते धातूनां प्रबलं बलम् बालवृद्धक्षतक्षीणवर्णके शेन्द्रियौजसाम्॥७॥ प्रशस्तो बृंहणः कण्ठ्यः स्तन्यसन्धानकृद्गुरुः आयुष्यो जीवनः स्निग्धः पित्तानिलविषापहः॥८॥ 1. It being Satmya since birth, produce strength in Dhatus 2. Beneficial for Bala, Vriddha, KshatakSheena, Varna, Kesha, Indriya, Ojas 3. Bruhana, Kanthya, Stanyakrut, Sandhanakrut (unites bones), Guru (heavy in digestion) 4. Ayushyakara, Jiveniya 5. Snigdhakara 6. Mitigates Vata, Pitta & Visha	कुरुतेऽप्युपयोगेन स मेदःश्लेष्मजान् गदान् स्थौल्याग्निसादसत्र्यासमे हगण्डावुदादिकान्॥९॥ 1. Diseases arising from Meda & Kapha 2. Obesity 3. Agnimandya 4. Unconsciousness 5. Diabetes 6. Enlargement of gland of neck 7. Cancerous growth	घृतहेमगुडाक्षोडमोच चोचपरुषकम्॥२२॥ अभीरुवीरापनसरा जादनबलात्रयम् मेदे चतस्रः पर्णिन्यो जीवन्ती जीवकर्षभौ॥२३॥ मधूकं मधुकं बिम्बी विदारी श्रावणीयुगम् क्षीरशुक्ला तुगाक्षीरी क्षीरिण्यौ काश्मरी सहे॥२४॥ क्षीरिक्षुगोधुरक्षौद्रा क्षादिर्मधुरो गणः • Ghruta, Hema, Guda, Akshoda, Mocha, Chocha, Parushaka • Abhiru, Vira, Panasa, Rajadana, Balatraya • Meda, Mahameda	मधुरं श्लेष्मलं प्रायो जीर्णाच्छालियवादृते मुद्गाद्गोधूमतः क्षौद्रात्सिताया जाङ्गलामिषात्॥३३॥ Generally Madhura Rasa increases Kapha Except – 1. Mudga 2. Godhuma 3. Kshaudra (Honey) 4. Sita (Sugar) 5. Jangala Mamsa

Sr. No.	Rasa	Pancha bhautikatva	Lakshana	Guna	Karma	Atiyoga	Skandha/ Gana	Exception
2	Amla Rasa	अग्नि + क्ष्मा Agni + Pruthviअम्लः क्षालयते मुखम्। हर्षणो रोमदन्तानामक्षिभ्रुव निकोचनः॥३॥ 1. It makes mouth clean 2. It causes horripilation (Harsha), tingling of teeth 3. It leads to closing of eyes & eyebrows	रसाः कट्वम्ललवणा वीर्येणोष्णा यथोत्तरम्॥३६॥ पट्वम्लमधुराः स्निग्धाः <u>सृष्टविण्मूत्रमारुताः।</u> <u>लघुरम्लः</u> कटुस्तस्मात्तस्मादपि च तिक्तकः। 1. Ushna 2. Laghu 3. Snigdha 4. Srushta Vinmutra maruta	अम्लोऽग्निदीप्तिकृत्स्त्रि ग्धो हृद्यः पाचनरोचनः। उष्णवीर्यो हिमस्पर्शः प्रीणनः क्लेदनो लघुः॥१०॥ करोति कफपित्तान् मूढवातानुलोमनः। 1. Stimulates Agni 2. It is Snigdha, Hrudya, Pachana & Rochana 3. It is Ushna Virya but shita in touch 4. Prinan, Kledana 5. Laghu (in digestion) 6. Aggravates Kapha, Pitta & Rakta 7. Causes Anulomana of Mudha Vata	सोऽत्यभ्यस्तस्तनोः कुर्याच्छैथिल्यं तिमिरं भ्रमम्॥११॥ कण्डुपाण्डुत्ववीसर्पशो फविस्फोटतृड्ज्वरान्। 1. Looseness of body 2. Blindness 3. Giddiness 4. Itching 5. Pallor 6. Visarpa (Herpes) 7. Swellin 8. Visphota (papules) 9. Thirst 10. Jwara	अम्लो धात्रीफलाम्लीका मातुलुङ्गाम्लवेतस म्॥२५॥ दाडिमं रजतं तक्रं चुक्रं पालेवतं दधि। आम्रमाम्रातकं भव्यं कपित्थं करमर्दकम्॥२६॥ Dhatrithala, Amlika, Matulunga, Amlavetas, Dadim, Rajata, Takra, Chukra, Palevata, Dadhi, Amra, Amrataka, Bhavya, Kapittha, Karamarda	प्रायोऽम्लं पित्तजननं दाडिमामलकादृते। Generally Amla Rasa aggravates Pitta Except – 1. Dadima 2. Amalaka